

СТАНОВИЩЕ

по дисертационен труд

на тема:

**„МОДЕЛ ЗА ФОРМИРАНЕ НА
ПРАКТИЧЕСКИ И ПОЗНАВАТЕЛНИ УМЕНИЯ ПРИ
5-7 ГОДИШНИ ДЕЦА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ ЗА
ОРИЕНТИРАНЕ В ЗАОБИКАЛЯЩАТА ГИ СРЕДА“**

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

Научна област на висше образование: 1. Педагогически науки,

Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по...

Докторска програма: Методика на обучението в детската градина и началното училище по Домашен бит и техника

Катедра: Хуманитарно образование

Департамент за информация и усъвършенстване на учители

Университет: СУ „Св. Климент Охридски“

Докторант: Здравка Георгиева Костадинова

Изготвил становището: проф. д.п.н. Пламен Анатолиев Легкоступ

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА, ДИСЕРТАЦИЯТА, АВТОРЕФЕРАТА И ПУБЛИКАЦИИТЕ

Данни за докторанта

Здравка Георгиева Костадинова завършва ОКС-бакалавър по „Начална училищна педагогика“ във ФНПП на СУ „Св. Климент Охридски“ през 2001 г., а през 1994 г. завършва Техническия университет в гр. София, с квалификация „Машинен инженер“ в ОКС-магистър.

Владее английски, френски и руски език.

От 1995-2001г. работи като Конструктор в Централен институт по изчислителна техника, София, а от 01.03.2001 до сега е асистент и след това преподавател към катедра „Хуманитарно образование“ на ДИУУ.

Данни за докторантурата

Здравка Костадинова е зачислена като докторант на свободна подготовка към катедра „Хуманитарно образование“, Департамент за информация и усъвършенстване на учители, СУ „Св. Климент Охридски“ от 01.11.2023 г.

Дисертационният труд е апробиран и насочен за официална публична защита от катедра „Хуманитарно образование“ и отговаря на законовите норми. Със заповед на Ректора № РД 38-677/10.12.2024 г. е определено научно жури.

Двете разнопосочни висши образования, както и трудовият стаж се допълват прекрасно и логично водят до приложното поле на докторантурата.

Докторантът е изпълнил всички изисквания и условия на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото приложение. Не забелязах допуснати нарушения.

Данни за дисертацията

Дисертацията отговаря на всички законови изисквания, както и на тези, посочени в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности във СУ. След извършения анализ, а и на базата на подадената Декларация за оригиналност и достоверност, можем да твърдим, че дисертационният труд е самостоятелно и оригинално дело на автора. На база разработката на докторанта могат да се направят научно обосновани, значими за педагогическата практика изводи и препоръки.

Дисертационният труд съдържа 220 страници, като основният текст е в обем от 200 страници, а приложенията заемат 20 страници. Онагледен е с 54 таблици 81 диаграми. Използваната литература е от 141 заглавия - 137 на кирилица и 4 на латиница, вкл. 7 интернет ресурси. Най-старият източник е от 1946 година, но съвременните източници преобладават, като последните са от 2023 година. В допълнение са проучени множество нормативни документи, свързани с темата на дисертацията.

Дисертацията се състои от увод, три глави, изводи, заключение, използвана литература и приложения, като включва теоретична, методологична и аналитична част, които са правилно структурирани и отговарят на утвърдените изисквания и приети практики.

Избраната тема е актуална, дисертабилна и социално значима. Така разработена, тя осигурява допълване на педагогическата теория и практика с нови идеи в контекста на съвременната образователна парадигма. В дисертационния труд е направен опит, според мен успешен, да се актуализира и обоснове базирано-опорната позиция на играта в синергизираната структурата на процеса на усвояване на първоначални ключови знания за формиране на практически и познавателни умения при 5-7 годишни деца за ориентиране в заобикалящата ги среда. **Основната идея** на дисертацията визира необходимостта от предоставяне на възможност в предучилищния етап, като се използва изследователски подход, за запознаване на децата с особеностите при ориентиране в заобикалящата ги външна околна среда, което ще доведе до повишаване на компетентностите им в тази сфера.

В дисертацията е разгледано актуалното съдържание на достъпни и необходими за 5–7-годишните деца знания за формиране на практически и познавателни умения за ориентиране в заобикалящата ги среда, както и пътищата за усвояването им. Дори е разработено помагало за обучението им.

Предложеният в дисертацията *педагогически модел* е насочен към игрово-базирано усвояване на практически и познавателни умения при 5-7 годишни деца за ориентиране в заобикалящата ги среда и чрез неговото прилагане се доказва, че технологията на обучение, базирана на изследователски подход, успешно се интегрира от учителите във възпитателно-образователния процес, насочен към безопасното поведение на децата във външната, заобикаляща ги среда. Смятам, че в този аспект е налице насоченост към интегриране на педагогическите технологии с изграждането на практическите и социалните умения, свързани с безопасното поведение на децата във външна околна среда. От друга страна, знанията, уменията, навиците и отношенията, придобити при занимания, свързани с компетентност за оценка и вземане на решение за поведение в реални, сложни ситуации се обогатяват чрез прилагането на интегрални педагого-методически технологии.

В *Увода* докторантът представя мотивите за избор и актуалността на темата, като очертава проблемни полета, към които насочва своята изследователска амбиция. Посочва се, че предложеният модел е базиран на интегративна основа между образователните ядра „Конструиране и технологии“, „Околен свят“ и „Безопасност на движението за деца и ученици“. Синхронизирани са интегративни връзки, образователни цели и учебно съдържание.

Представени са дизайна, обхвата и спецификата на педагогическото изследване. Конкретизирани са компонентите му: предмет, обект, цел, хипотези, задачи, организация, методика и инструментариум на изследването, критерии и показатели за снемане на данните от проведения педагогически експеримент. Обосновано са формулирани целта и обектът на изследването. Приемам изведените четири задачи, както и формулираната хипотеза на изследването.

Още тук проличава личностната ангажираност на автора към избраната проблематика и възможностите му за професионално и компетентно защитаване на тези в избраното поле за изследователска изява.

В *Първа глава*, озаглавена **Теоретична постановка на проблема**, Здравка Костадинова акцентира върху резултатите от анализирането на научните публикации, проучени са основни понятия, свързани с изследваната тема и е представена теоретичната постановка на основната проблематика в дисертацията. Разгледани са основни акценти от стратегически и нормативни документи, като гледната точка е насочена към съдържанието на образователни направления „Околен свят“, „Конструиране и технологии“ и интегрирането им с безопасно движение по пътищата на деца. Разгледани са психо-физиологически особености на децата в предучилищна възраст. Тази глава включва 9 основни параграфа, като четвъртият и осмият са изяснени в съответстващи подпараграфи.

Във *Втора глава*, наречена **Представяне на технологията** коректно са представени трите ѝ параграфа: концептуална рамка, съдържателна част и процесуална част. В първия - **концептуална рамка** са изяснени отправни точки и идеи за създаване на технологията. Представени са основни понятия за разглежданата тема. Във втория - **съдържателна част**, са обобщени изходните позиции и насоки при проектирането на технологията. Третият параграф - **процесуална част**, съдържа работни алгоритми на модел за формиране на компетентност при деца от предучилищна възраст за ориентиране в заобикалящата ги външна околна среда.

В *Трета глава* - **Провеждане на емпирично педагогическо изследване**, в седем параграфа, е представен **изследователският обхват на проучването**. Цялостната организация на научното изследване е систематизирана и описана, като са представени основни понятия за изследването.

Структурирана е система от конкретни изследователски дейности в етапите (предварителен експеримент, констатиращ, формиращ и контролен експеримент) на педагогическия експеримент. Разгледани са мястото и ролята им за нормалното протичане на изследването. Представен е необходимият инструментариум. Разработен е игрово-базираният модел, както и иновативната структура на игрите, приложени в него.

В главата компетентно са представени правилата, параметрите, показателите и критериите при провеждане на изследването. Те са логично формулирани, подредени и взаимосвързани. Това предпоставя оптимално реализиране на изследователската програма и получаване на обективни данни. С помощта на таблици и диаграми са онагледени дейностите, заложи в модела и компетенциите, които те развиват. Обосновани са използваните методи и подходи. Използваната методика е подробно представена. Целесъобразно е разработен планът на педагогическия експеримент. Научните методи, диагностичният инструментариум и специализирана методика са приложими и имат необходимия достоверен и надежден характер.

Обобщени са резултатите от предварителния експеримент, направени са изводи. Анализирани са резултатите на 5-6 и 6-7 годишни деца за констатиращ и контролен експеримент. Проучени са впечатленията на учители за приложимостта на изследователския подход, прилаган под непосредственото ръководство на преподавателя.

В главата, от трети до седми параграф са обобщени резултатите и изводите от четирите етапа на педагогическото изследване.

Те са представени в табличен, графичен и текстови формат, като за целта са използвани данни за броя деца и съотношение в проценти (%), както и анкетни проучвания, на които е направен анализ. Математико-статистическите методи за доказване на заложената хипотеза и за обработката и анализа на емпиричните данни от проведените изследвания

в дисертацията са подходящи за целта. Подборът им е направен съобразно целите и задачите на емпиричното изследване, от една страна, и вида и обема на получените данни от друга.

На база на анализа на резултатите от констатиращия и контролния етап на експерименталното изследване е направен сравнителен анализ на получените емпирични данни. От обобщените резултати между входното и изходното ниво личи, че е налице статистически достоверно различие по съответните показатели. Сравняването на данните от констатиращия с тези от контролния етап по безспорен начин доказва заложената хипотеза.

В края на дисертационния труд, в параграф озаглавен **Изводи**, върху една страница, дисертантът е обобщил резултатите от системната работа по предложения педагогически модел, като смята, че на тяхна база, може да се приеме работната хипотеза. След това, в рамките на половин страница, е направено **Заклучение**. Съгласен съм с обобщенията на резултатите, изводите и заключенията, направени в тази част на дисертацията. В контекста на споделеното становище, авторският принос се обективира от статистически доказаното позитивно въздействие на експериментално апробираните игри в цялостния педагогически модел. Той създава изключително позитивно-познавателно и емоционално-любознателно отношение за разбиране и прилагане на нормите за безопасност и за безопасно поведение при различни ситуации в околния свят.

Стильт отговаря на изискванията за такъв тип разработки, а изказът на докторанта е на академично ниво от езикова гледна точка.

Данни за автореферата

Авторефератът отразява синтезирано и аналитично същността на разработения труд, коректно представя приносите от него и отговаря на общоприетите изисквания.

Публикации и участия в научни форуми.

Докторантът е представил пет самостоятелни и свързани с темата на дисертацията публикации, което е повече от необходимият изискуем минимум. С получените 100 точки дисертантът покрива минималните национални изисквания за образователната и научна степен „доктор“, според изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото прилагане. При цялостната реализация на дисертационния труд не са констатирани процедурни и формални нарушения.

2. НАУЧНИ ПРИНОСИ

Дисертацията и научната продукция на Здравка Костадинова са в тематичното поле на докторската програма. Съдържателно те са свързани с професионалните интереси на докторанта в сферата на предучилищната и началната училищна педагогика и методиката на обучение по техника и технологии. В тези направления могат да се конкретизират и реализираните научни приноси, така както са посочени:

1. Проучване и анализ стратегически и нормативни документи, учебно–методическа литература, публикувани в периода от 1972 до 2023 г. за образователни направления „Конструиране и технологии“ и „Околен свят“, предучилищно образование.

2. Изяснено е понятието „Компетентност за ориентиране в заобикалящата среда при 5-7 годишни деца от предучилищна възраст“.

3. Разработен е базиран на изследователски подход дидактически модел за формиране на практически и познавателни умения при деца от предучилищна възраст за ориентиране в заобикалящата ги среда.

4. Създадена е и е приложена в педагогическата практика методическа система, инструментариум за реализиране на дидактическия модел, в следните части: 1.1 Модели за активно обучение при изграждане на практически и познавателни умения при деца от предучилищна възраст

за ориентиране в заобикалящата ги среда 1.2 Насоки за преподавателя при провеждане на обучението на 5-7 годишни деца от предучилищна възраст с разработеното помагало. 2. Помагало за обучение на 5-7 годишни деца от предучилищна възраст.

Приемам основните приноси на научната продукция, формулирани от автора. В тях, освен анализ на важни теоретико-приложни проблеми се съдържат и апробирани модели за оптимизиране на педагогическото взаимодействие. Оценявам ги положително.

Изводите, които могат да се направят на база на представените научни приноси, показват, че експерименталният методически модел функционира успешно във възпитателно-образователния процес. Постигнати са предварително заложените очаквани резултати и моделът с успех би могъл да се използва в практиката на учителите.

Нямам съществени критични бележки към дисертанта.

На фона на богатото съдържание на дисертационния труд могат да бъдат отправени следните **бележки, въпроси и препоръки**:

1. На стр. 19 в дисертацията е написано: ...“Авторът на направление "Конструктивно-технически и битови технологии" Райна Гайдарова пояснява“... Според мен е допусната техническа грешка, защото в използваната литература фигурира правилното име - Радка Гайдова.
2. Изводите в дисертацията би могло да са в по-голям обем, дори бих препоръчал след всяка глава да се формулират конкретни изводи, които да са релевантни на поставените задачи.
3. Заключение на дисертационния труд би могло да е по-обширно и по-ясно да очертава изследователските перспективи, породени от резултатите на експерименталната работа, както и бъдещите възможности за развиване на модела.
4. Имам следния **въпрос** към докторанта: Възможно ли е и в каква степен, чрез изобразителното изкуство и дейност да се интегрира учебно

съдържание между обучението по конструиране, околна действителност и изобразително изкуство и това взаимодействие, особено в теоретико-приложното поле на изграждането на самостоятелно безопасно поведение в заобикалящата децата среда, ще обогати или не методиката на обучение в предучилищна възраст?

5. Проученият, анализиран и обобщен богат теоретичен материал, както и практическата му реализация, биха могли да бъдат издадени под формата на монография, естествено, след адаптирането на дисертацията.

Направените в рецензията критични бележки и препоръки не поставят под съмнение безспорните и значителни приноси, съдържащи се в дисертационния труд, а биха могли да бъдат предмет на по-нататъшните усилия на автора.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От материалите, които задълбочено и с интерес проучих, мога да направя извода, че Здравка Георгиева Костадинова е ерудиран автор, който притежава необходимите интелектуални и професионални качества на изследовател и педагог. След като се запознах обстойно с дисертационния труд и публикациите към него, смея да твърдя, че те са оригинално дело на автора.

Като имам предвид актуалността и значимостта на изследваната проблематика, неоспоримите достойнства на дисертацията, разкриващи безспорните качества и способността на докторанта Здравка Костадинова за самостоятелна научноизследователска дейност, нейните възможности за разкриване на нови научни факти и закономерности, които обогатяват педагогическата практика, давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на нейния труд.

Обосновано и недвусмислено предлагам на уважаемото научно жури **ДА ПРИСЪДИ** на докторанта **ЗДРАВКА ГЕОРГИЕВА КОСТАДИНОВА** образователната и научна степен „Доктор” в професионално направление: 1.3. Методика на обучението в детската градина и началното училище по Домашен бит и техника.

18.01.2025 год.
Велико Търново

Изготвил:

(проф. д.п.н. Пламен Легкоступ)